

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Молодші школярі відрізняються один від одного особливостями пізнавальної активності та мотивацією її розвитку. Пізнавальна активність – це доповнення учасниками викладеного матеріалу, виступає як джерело досвіду та самостійний пошук розв'язання проблеми.

Одним з найбільш ефективних методів взаємодії вчителя з учнями з метою розвитку їх пізнавальних процесів є інтерактивне навчання. Інтерактивне навчання (за О. Пометун) – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Це співнавчання, взаємонавчання, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють.

Мета статті полягає у вивченні психолого-педагогічних аспектів застосування інтерактивних методів навчання у початковій школі.

Основна частина. Основою інтерактивного навчання є взаємодія учасників процесу навчання, що здійснюється за допомогою методів, які активізують педагогічне спілкування — діалог. Для ефективного застосування інтерактивних методів вчитель має планувати свою роботу:

- дібрати для заняття таку інтерактивну вправу, яка давала б учням основу до засвоєння теми;
- упродовж інтерактивної вправи дати учням час обміркувати завдання, щоб вони сприйняли його серйозно, а не виконували механічно;
- враховувати темп роботи кожного учня і його здібності;
- на одному занятті використовувати один-два інтерактивних методи;
- використовувати методи, відповідні вікові учнів;
- дати завдання учням для попередньої підготовки: прочитати, обміркувати, виконати самостійні підготовчі завдання;
- провести неквапливе обговорення за підсумками виконання інтерактивної вправи, у тому числі актуалізуючи раніше вивчений матеріал.

Інтерактивні методи сприяють:

- виробленню установок для духовного та інтелектуального саморозвитку (самоактуалізації);

- виробленню установок для усвідомленого й відповідального прийняття рішень;
- розвитку здатності до емоційної саморегуляції та самопідтримки в проблемних ситуаціях;
- засвоєнню учнями основних способів самостійної пізнавальної діяльності: знання та вміння цілепокладання, планування, аналізу, саморефлексії діяльності та її результатів;
- формуванню вмінь самостійно шукати, аналізувати, відбирати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її;
- оволодінню способами взаємодії з іншими, навичками роботи в групі, взаємодопомоги, розвитку організаторських здібностей;
- становленню позитивної самооцінки, самопрезентації в постійно створюваних ситуаціях успіху;

Дослідники О. Пометун і Л. Пироженко поділили інтерактивні методи навчання на чотири групи: групове навчання, фронтальне, навчання у грі, навчання у дискусії. Групова навчальна діяльність — це форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації вчитель керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Таке навчання відкриває для учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню учнями вищих результатів засвоєння знань і формувань вмінь. До групового навчання можна віднести роботу в парах, ротаційні трійки, роботу в малих групах, «Акваріум».

Робота в парах. При виконанні завдання учні по двоє обговорюють ситуацію, явище, факти, подію, обмінюються думками, шукають спільне рішення. Цей метод дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити короткий текст, зробити критичний аналіз роботи один одного, взяти інтерв'ю, проанкетувати партнера тощо). Після виконання завдання один з учнів доповідає перед класом про отриманий результат.

Робота в трійках. По суті, це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок. Також широко застосовуємо роботу в змінюваних трійках. Цей метод трохи складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один – в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з доробком своєї. Дві пари окремо працюють над вправою протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутиим. Як і в парах, необхідним є обговорення.

Робота в малих групах. Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: "спікер" – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує

завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), "секретар" (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), "посередник" (стежить за часом, заохочує групу до роботи), "доповідач" (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи). Можливим є виділення експертної групи з сильніших учнів. Вони працюють самостійно, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію.

«Акваріум». Це рольова гра, в якій одна мікрогрупа працює в центрі класу, а інші виступають у ролі спостерігачів, аналізують ситуацію зі сторони. Після цього групи зовнішнього кола обговорюють виступ групи і власні здобутки. Цей метод дозволяє учням виступати як в ролі експертів, так й аналітиків.

До фронтальних інтерактивних методів належать такі, що передбачають одночасну спільну роботу всього класу. Це — обговорення проблеми у загальному колі: «Мікрофон», незакінчені речення, «Мозковий штурм», «Навчаючи — вчуся», «Дерево рішень» та ін.

Велике коло. Учні сидять по колу й по черзі за бажанням висловлюються з приводу певного питання. Обговорення триває, поки є бажання висловитися. Учитель може взяти слово після обговорення проблеми, обґрунтовують свою думку, позицію передаючи один одному уявний "мікрофон": "Я вважаю ...", "На мою думку ...".

Незакінчені речення. Дещо ускладнений варіант великого кола: відповідь учня – це продовження незакінченого речення типу: "Можна зробити такий висновок...", "Я зрозумів, що...".

Мозковий штурм. Оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, при якому учням пропонується висловлювати максимально можливу кількість варіантів вирішення. Приймаються без обмежень, критики й заперечень усі думки, навіть абсурдні та подібні. Заохочується генерація незвичних, оригінальних ідей. Потім із всіх ідей відбирають найбільш вдалі.

Аналіз дилеми (проблеми). Учні в колі обговорюють певну дилему (простіше) чи проблему (складніше, бо поліваріантно). Кожен каже варіанти, що складаються внаслідок вибору. Найкраще давати завдання вибору з особистісним сенсом (наприклад, "Чи кожна справа має приносити користь не тільки собі, а й всім людям?").

Дискусія. Метод допомагає виявити наявну різноманітність точок зору на питання чи проблему і при необхідності обговорити кожен з них. У процесі полеміки формуються вміння формулювати думки, аргументувати їх, виробляються навички критичного мислення.

Мозаїка. Цей метод поєднує групову і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми (наприклад, кожна первинна група аналізує один художній твір, після переформування перша нова група повинна узагальнити

тематику всіх опрацьованих віршів, друга – ідейне навантаження, третя – образи, четверта – форму).

До методів навчання у грі належать імітації, рольові ігри, драматизація. Учням надають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, що обмежується лише конкретними правилами гри. Учні самі обирають свою роль у грі. Висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її вирішення, покладаючи на себе відповідальність за обране рішення. Вчитель в ігровій моделі — інструктор, суддя-рефері, тренер, головуючий, ведучий.

Як правило, ігрова модель навчання має 4 етапи:

1. орієнтація (введення учнів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її ходу);

2. підготовка до проведення гри (ознайомлення зі сценарієм, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів вирішення проблеми);

3. основна частина — проведення гри;

4. обговорення.

Метод навчання у дискусії— важливий засіб пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, бо дискусія — широке публічне обговорення спірного питання. Дискусія сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, поглиблює знання з даної проблеми. До таких методів відносять: «Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Ток-шоу», «Дебати».

На будь-яких етапах інтерактивного навчання учитель створює ситуації, в яких учень самостійно і в процесі взаємодії з іншими відкриває, конструює знання і одночасно засвоює механізми їх здобуття. За таких умов учень стає суб'єктом пізнавальної діяльності, власної освіти та розвитку, що забезпечує внутрішню мотивацію пізнавальної самостійності.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, ми доходимо висновку, що саме інтерактивні методи дозволяють конструювати зміст навчання в єдності його змістовної сторони. У випадку даної взаємодії між вчителем та учнями відбувається як здобуття знань, так і розуміння способів їх здобуття.

Список використаних джерел

1. Грабовська С. Л. Інтерактивне навчання у вузі: проблеми і перспективи // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Вип.15. – С.171-176.

2. Кондратюк І.І., Москвіна Т.П. Гуманізація взаємин учнів початкових класів // Магістратура в умовах євроінтеграційних процесів вищої

школи: збірник наукових праць / за заг. ред. С. С. Вітвіцької, Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2013. – С. 249-252.

3. Моделі навчання (для студентів педагогічних спеціальностей) / За ред. Т. С. Кашманової. Серія: навчально-методичні матеріали. – Вип. 5. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 22 с.

4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод. посібн. – К.: АПН, 2012. – 136 с.

5. П'ятакова Г. П. Застосування інтерактивних методів навчання на заняттях із курсу "Історія російської літератури" у вищій школі // Тези доповідей звітної наукової конференції кафедри педагогіки, 19 лютого 2002 р. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С. 41-47.

6. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. – К.: Партнер, 2007. – 193 с.